

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Α' ΛΥΚΕΙΟΥ

Α. ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Η προσωπικότητα του ανθρώπου είναι **συνάρτηση** κληρονομικότητας και περιβάλλοντος. Είναι, δηλαδή, αποτέλεσμα των έμφυτων χαρακτηριστικών του αλλά και της εξωγενούς περιβαλλοντικής επίδρασης. Επομένως, και στο θέμα της αγωγής και της συνακόλουθης διαγωγής «μόνο τον πρώτο στίχο μας χαρίζουν οι θεοί», τους άλλους πρέπει να τους γράψουμε εμείς. Ο άνθρωπος είναι μιμητικό ζώο, δεν είναι μόνο ό,τι γεννιέται αλλά και ό,τι γίνεται. Πέρα από τις έμφυτες κληρονομικές καταβολές υπάρχουν και οι εξωγενείς, οι περιβαλλοντικές **επιρροές**, που καθορίζουν τη στάση και διαμορφώνουν τη συμπεριφορά μας. Έτσι, σε όλες τις φάσεις της εξελικτικής μας πορείας η διαγωγή μας θα είναι το αποτέλεσμα της καταγωγής αλλά και της αγωγής μας.

Αυτή, λοιπόν, η αγωγή δεν ασκείται μόνο άμεσα και συστηματικά μέσα στον οικογενειακό ή το σχολικό χώρο αλλά και έμμεσα μέσα στον ευρύτερο, τον κοινωνικό χώρο. Πάντως, όπου και όπως και αν ασκείται η αγωγή, για να διαμορφώσει τον χαρακτήρα μας και να επηρεάσει την διαγωγή μας πρέπει να επιστρατεύσει, να προβάλει και να επιβάλει στην ψυχή των νέων κυρίως διάφορα πρότυπα.

Λέγοντας πρότυπα εννοούμε κάποια ξεχωριστά και χαρισματικά πρόσωπα, κάποια άτομα προικισμένα με φυσικές δεξιότητες ή επίκτητες ικανότητες, που εκπροσωπούν ή εκφράζουν το **ιδανικό** για τα ανθρώπινα μέτρα στον αθλητικό, τον καλλιτεχνικό, τον πολιτικό ή τον πνευματικό και τον ηθικό χώρο. Και όπως μια εικόνα αξίζει όσο χίλιες λέξεις, έτσι και ένα πρότυπο, που ενσαρκώνει όχι θεωρητικά και δυνητικά, αλλά έμπρακτα και παραστατικά αυτό που θαυμάζουμε και επιδιώκουμε, αξίζει όσο χίλιες συμβουλές.

Γι' αυτό και χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή στην προτυποποίηση ή την ειδωλοποίηση, που συνήθως προβάλλουν και επιβάλλουν για δικούς τους κυρίως «καταναλωτικούς» λόγους τα Μ.Μ.Ε. Θα πρέπει τα πρότυπα να μην είναι ούτε φθηνά αντίτυπα ούτε κακέκτυπα των αληθινών προτύπων. Και εδώ προβάλλει βαρύτερη η ευθύνη της πολιτείας και όλων των φορέων της αγωγής, των γονιών και των δασκάλων κυρίως, που καλούνται να εμψυχήσουν και να προικοδοτήσουν την παιδική κυρίως, τη

νεανική ψυχή με ισχυρά πνευματικά και ηθικά αντισώματα, ώστε αλώβητη να διαπερνά τις συμπληγάδες της αισθητικής ή της ηθικής ασχημοσύνης.

Ο νέος, καθώς ταυτίζεται με το πρότυπο ή το είδωλό του, αισθάνεται πως **υπερνικά** την ψυχολογική του ανασφάλεια, την πνευματική του **ανεπάρκεια** και ζει και δρα φαντασιωτικά, όπως το πρότυπο ή το είδωλο που θαυμάζει και υπεραγαπά. Επειδή η νεανική ψυχή ποθεί πάντα περισσότερα από όσα έχει, δεν είναι λίγες οι στιγμές, και οι καταστάσεις που ο νέος αποφεύγει μια μίζερη, ρηχή, αφυδατωμένη και πιεστική καθημερινότητα με τα φτερά ενός ειδώλου, ενός ιδανικού προτύπου που αποτελεί γι' αυτόν το εισιτήριο προς την ονειρική πραγματικότητα. Με άλλα λόγια, το πρότυπο ή είδωλο είναι συχνά για τον νέο ο αέρας που αναπνέει, γι' αυτό και πρέπει να φροντίσουμε ο αέρας αυτός να είναι δροσερός και καθάριος.

Διασκευασμένο απόσπασμα από κείμενο του Γ. Ροζόκου

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

A.1. Ποιοι παράγοντες, σύμφωνα με τον συγγραφέα, καθορίζουν τη συμπεριφορά και διαμορφώνουν την προσωπικότητα του ανθρώπου; (60-80 λέξεις)

(μονάδες 15)

A.2. «*Τα ΜΜΕ συνήθως προβάλλουν και επιβάλλουν αρνητικά, καταναλωτικά πρότυπα*»: Να γράψετε μία παράγραφο 60-80 λέξεων, χρησιμοποιώντας την παραπάνω πρόταση ως θεματική περίοδο.

(μονάδες 15)

B.1. Να εντοπίσετε τη δομή και τον κυρίαρχο τρόπο ανάπτυξης της πρώτης παραγράφου. Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

(μονάδες 10)

B.2. Πώς επιτυγχάνεται η συνοχή μεταξύ των δύο πρώτων παραγράφων του κειμένου;

(μονάδες 3)

B.3. Να εντοπίσετε στο κείμενο τέσσερις λέξεις ή φράσεις που χρησιμοποιούνται με συνυποδηλωτική σημασία.

(μονάδες 4)

B.4. Να δώσετε έναν μεταφορικό τίτλο στο κείμενο.

(μονάδες 2)

B.5.a. προτυποποίηση, επιβάλλουν, προικοδοτήσουν: να χωρίσετε τις λέξεις στα συνθετικά τους μέρη και στη συνέχεια από το τελευταίο συνθετικό της καθεμιάς να σχηματίσετε μια νέα ομόρριξη (απλή ή σύνθετη) λέξη.

(μονάδες 6)

β. Να βρείτε από ένα συνώνυμο για τις παρακάτω λέξεις:

συνάρτηση, επιρροές, ιδανικό, υπερνικά, ανεπάρκεια

(μονάδες 5)

Γ. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΛΟΓΟΥ

Κάθε κοινωνία προβάλλει τα δικά της πρότυπα που απευθύνονται και υιοθετούνται από τη νέα γενιά. Σε άρθρο για εβδομαδιαίο νεανικό περιοδικό, να αναλύσετε τους λόγους που οι νέοι μιμούνται κάποια πρότυπα καθώς και τη σημασία των θετικών προτύπων για τη ζωή τους και τη διαμόρφωση της προσωπικότητάς τους (περίπου 400 λέξεις).

(μονάδες 40)

B. ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Κείμενο: «Είσαι νέος...»

Οδυσσέας Ελύτης

Ο Οδυσσέας Ελύτης (πραγματικό ονοματεπώνυμο : Οδυσσέας Αλεπουδέλης) ανήκει στους σημαντικότερους Έλληνες ποιητές του εικοστού αιώνα. Το 1979 τιμήθηκε για το έργο του με το βραβείο Νόμπελ Λογοτεχνίας. Το ποίημα ανήκει στην ποιητική συλλογή του *Μικρός Ναυτίλος* (1985).

Είσαι νέος-το ξέρω- και δεν υπάρχει τίποτε.
Λαοί, έθνη, ελευθερίες, τίποτε.
Όμως είσαι. Και την ώρα που
Φεύγεις με το' να πόδι σου έρχεσαι με τ' άλλο
Ερωτοφωτόσχιστος
Περνάς θέλεις-δε θέλεις
Αυλητής φυτών και συναγείρεις τα είδωλα
Εναντίον μας. Όσο η φωνή σου αντέχει.

Πώς της παρθένας το τζιτζίκι όταν το πιάνεις
Πάλλονται κάτω απ' το δέρμα σου οι μυώνες
Ή τα ζώα που πίνουν κι ύστερα κοιτούν
Πώς σβήνουν την αθλιότητα: ίδια εσύ

Παραλαμβάνεις απ' τους Δίες τον κεραυνό
Και ο κόσμος σού υπακούει. Εμπρός λοιπόν
Από σένα η άνοιξη εξαρτάται. Τάχυνε την αστραπή

Πιάσε το ΠΡΕΠΕΙ από το ιώτα και γδάρε το ίσαμε το πι.

Οδ. Ελύτης, *Μικρός Ναυτίλος, Ποίηση*, εκδόσεις Ίκαρος Αθήνα, σελ.501

ΘΕΜΑΤΑ

A1. Η γραφή του Ελύτη έχει δώσει στην ελληνική γλώσσα μια σειρά από νέες λέξεις, όπως εδώ τη λέξη «Ερωτοφωτόσχιστος». Λαμβάνοντας υπόψη τα συνθετικά μέρη της λέξης, να εξηγήσετε το περιεχόμενό της σε σχέση με τα χαρακτηριστικά που προσδίδει στους νέους.

(Μονάδες 15)

A2. «Πιάσε το ΠΡΕΠΕΙ από το ιώτα και γδάρε το ίσαμε το πι»: Να αναλύσετε το νόημα του στίχου σε μία παράγραφο 50-60 λέξεων. Γιατί ο συγγραφέας επέλεξε να γράψει τη λέξη «ΠΡΕΠΕΙ» με κεφαλαία γράμματα;

(Μονάδες 15)

B1. Να εντοπίσετε τρία χαρακτηριστικά στοιχεία στο ποίημα που αποδεικνύουν ότι ανήκει στη νεωτερική ποίηση.

(Μονάδες 10)

B2. «Και ο κόσμος σού υπακούει. Εμπρός λοιπόν

Από σένα η άνοιξη εξαρτάται. Τάχυνε την αστραπή»:

Ποιες εγκλίσεις χρησιμοποιεί στους συγκεκριμένους στίχους ο ποιητής και ποιος ο ρόλος τους ως προς το επικοινωνιακό αποτέλεσμα;

(Μονάδες 10)

B3. Λαμβάνοντας υπόψη το ρηματικό πρόσωπο που κυριαρχεί στο ποίημα να χαρακτηρίσετε το ύφος του και να αξιολογήσετε την επιλογή του αυτή. Επιτυγχάνει τον στόχο του;

(Μονάδες 10)

Γ. «Συναγείρεις τα είδωλα»: Πιστεύετε ότι οι νέοι σήμερα μιμούνται περισσότερο είδωλα ή πρότυπα και γιατί; Να αναπτύξετε τις απόψεις σας σε ένα κείμενο 150-200 λέξεων.

(Μονάδες 40)